

MOTYVUOTA IŠVADA DĖL ANTIKORUPCINĖS ANALIZĖS IR VERTINIMO

NACIONALINIS VĖŽIO INSTITUTAS

NACIONALINIO VĖŽIO INSTITUTO VIEŠŪJŲ IR PRIVAČIŲ INTERESŲ DEKLARAVIMO BEI VIEŠŪJŲ IR PRIVAČIŲ INTERESŲ KONFLIKTŲ VALDYMAS

**Veiklos srities analizę ir vertinimą atliko Nacionalinio vėžio instituto Korupcijos prevencijos
užtikrinimo komisija**

Analizuotas laikotarpis: 2019 m. I-IV ketvirčiai ir 2020 m. I-III ketvirčiai

1. VEIKLOS SRITIES ESAMOS SITUACIJOS VERTINIMAS

Atliekant Nacionalinio vėžio instituto (toliau – NVI) viešųjų ir privačių interesų deklaravimo bei viešųjų ir privačių interesų konfliktų valdymo vertinimą buvo nustatyta, kad Viešųjų ir privačių interesų deklaravimo įstatymo (toliau – VPIDĮ) nuostatų įgyvendinimo tvarką NVI reglamentuoja šie teisės aktai:

a) NVI direktoriaus 2018-04-24 įsakymas Nr. R8-189 „Dėl privačių interesų deklaravimo“ (su vėlesniais pakeitimais ir atnaujinimais): patvirtinamas pareigybių sąrašas, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus; pavedama šiems asmenims per EDS sistemą deklaruoti privačius interesus; pavedama pasikeitus duomenims per 30 kalendorinių dienų patikslinti / papildyti deklaraciją; pavedama padalinių vadovams užtikrinti, kad priimant į darbą asmenis, pretenduojančius užimti pareigybes, kurias einant privaloma pateikti privačių interesų deklaraciją, pastarieji, prieš pasirašydami darbo sutartį, pateiktų darbuotojui, atsakingam už deklaracijų priėmimą, privačių interesų deklaraciją; paskiriamas asmuo, atsakingas už privačių interesų deklaravimo administravimą, kontrolę ir konsultavimą.

b) NVI direktoriaus 2019-04-11 įsakymas Nr. R8-170 „Dėl privačių interesų deklaracijų kontrolės“: pavedama už privačių interesų deklaracijų kontrolę atsakingam asmeniui atlikti išsamią darbuotojų pateiktų privačių interesų deklaracijų apskaitą PIDTIS, įvertinti deklaracijose nurodytus duomenis ir įpareigoti deklaruojančius asmenis ištaisyti nustatytas klaidas, taip pat pavesta įvertinti darbuotojų privačių interesų deklaracijose pateiktus duomenis ir parengti išankstinių rekomendacijų projektus.

c) NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymas Nr. R8-287 „Dėl rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos aprašo TA8 P18 patvirtinimo“: patvirtintas Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos aprašas. Rekomendacijų reikalavimai nustatyti siekiant užtikrinti tinkamą viešųjų ir privačių interesų konflikto prevencijos funkcionavimą, nustatyti galimus interesų konfliktus, tipinius interesų konfliktų atvejus ir numatyti priemones jų išvengti, nustatyti privačių interesų deklaravimo ir, iškilus viešųjų ir privačių interesų konfliktui, nusišalinimo arba nušalinimo nuo sprendimų priėmimo procedūras.

d) NVI direktoriaus 2020-03-04 įsakymas Nr. R8-95 „Dėl eksperto skyrimo“: paskiriamas atsakingas asmuo už tai, kad viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai savalaikiai pateiktų privačių interesų deklaracijas.

Be aukščiau nurodytų teisės aktų taip pat buvo vertinamas atsakingo asmens užpildytas NVI viešųjų ir privačių interesų deklaravimo bei viešųjų ir privačių interesų konfliktų valdymo antikorupcinio analizavimo ir vertinimo klausimynas.

Vertinimo metu nustatyta, kad NVI dirba asmenys (neįskaitant įstaigos vadovo, jo pavaduotojo, struktūrinių padalinių vadovų ir jų pavaduotojų), kurie dėl atliekamų darbo pareigų ar funkcijų, vadovaujantis VPIDĮ 2 str. 5 d. ir 4 str.3 d., privalo teikti privačių interesų deklaracijas, t. y. gydytojai, odontologai, farmacijos specialistai, pirkimų komisijų nariai, supaprastintus pirkimus

atliekantys asmenys, pirkimų procedūrose dalyvaujantys ekspertai, viešojo pirkimo iniciatoriai, pretendentai į konkursinę pareigybę. Pareigybių, kurias einantys darbuotojai turi deklaruoti privačius interesus, sąrašas yra patvirtintas NVI direktoriaus 2018-04-24 įsakymu Nr. R8-189 (su vėlesniais pakeitimais ir atnaujinimais). Šis įsakymas yra prieinamas visiems NVI darbuotojams per NVI dokumentų valdymo sistemą. Į NVI patvirtintą pareigybių, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašą nėra papildomai įtrauktos pareigybės, kurias einantys asmenys pagal VPIDĮ neprivalo deklaruoti privačių interesų. 2020-01-01 įsigaliojus naujai VPIDĮ redakcijai NVI buvo atnaujintas pareigybių, kurias užimantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašas (NVI direktoriaus 2020-01-23 įsakymas Nr. R8-32). Sąrašas buvo papildytas viešojo pirkimo iniciatoriais. Bendraujant su asmeniu, atsakingu už privačių interesų deklaravimo kontrolę NVI, taip pat vertinant jo pateiktus duomenis, nustatyta, kad nuolatiniai NVI darbuotojai yra pateikę privačių interesų deklaracijas. Tačiau praktikoje pasitaiko, kad dėl itin trumpo rezidentūros kurso NVI (pvz. mėnesio laiko trukmės) privačių interesų deklaracijų nepateikia gydytojai rezidentai.

Vertinimo metu nustatyta, kad NVI direktoriaus 2018-04-24 įsakymu Nr. R8-189 (su vėlesniais pakeitimais ir atnaujinimais) NVI yra paskirtas asmuo, atsakingas už privačių interesų deklaravimo kontrolę. NVI direktoriaus įsakymu yra pavesta vyriausiajam teisininkui vykdyti privačių interesų deklaravimo administravimą, konsultavimą ir kontrolę. Šios funkcijos nėra pakankamai išsamiai aprašytos. Pagal faktinę situaciją vyriausiasis teisininkas tvarko duomenis privačių interesų deklaracijų sistemoje, stebi ir informuoja darbuotojus, kurie privalo pateikti privačių interesų deklaracijas, konsultuoja darbuotojus privačių interesų deklaracijų pateikimo ir pildymo klausimais, kitais VPIDĮ taikymo klausimais ir kontroliuoja, ar darbuotojai, privalantys pateikti privačių interesų deklaracijas, jas yra pateikę.

Vertinant kaip yra vykdomas privačių interesų deklaravimas ir kontrolę priimant į darbą naujus darbuotojus nustatyta, kad priimant į pareigas, kurias užimantis asmuo pagal VPIDĮ privalo deklaruoti privačius interesus, iki konkurso nėra tikrinami pretendentų privačių interesų deklaracijų duomenys. Vadovaujantis NVI direktoriaus 2018-05-24 įsakymu Nr. R8-225 (su vėlesniais pakeitimais ir atnaujinimais) pretendentai į struktūrinių padalinių vadovų ar pavaduotojų pareigas turi pateikti privačių interesų deklaraciją iki jų priėmimo į pareigas dienos. Atsižvelgiant į tai, Personalo ir teisės skyriaus specialistai, atsakingi už darbuotojų įdarbinimą, priimdami tokio darbuotojo prašymą priimti jį į darbą be kitų dokumentų taip pat reikalauja pateikti ir privačių interesų deklaraciją. Be to, NVI direktoriaus 2018-04-24 įsakymu Nr. R8-189 (su vėlesniais pakeitimais ir atnaujinimais) yra įtvirtinta pareiga padalinių vadovams užtikrinti, kad priimant į darbą asmenis, pretenduojančius užimti pareigybes, kurias einant privaloma pateikti privačių interesų deklaraciją, pastarieji, prieš pasirašydami darbo sutartį, pateiktų darbuotojui, atsakingam už deklaracijų priėmimą, privačių interesų deklaraciją.

Vertinant kaip NVI vyksta privačių interesų deklaravimo kontrolė nustatyta, kad NVI už privačių interesų deklaravimo kontrolę atsakingam asmeniui yra pavesta vykdyti privačių interesų deklaravimo kontrolę, tačiau ši funkcija detaliau nereglamentuota. NVI direktoriaus 2020-03-04 įsakymu Nr. R8-95 vyriausiajam teisininkui yra pavesta užtikrinti, kad viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantys ekspertai pateiktų privačių interesų deklaracijas. Nustatyta, kad NVI direktoriaus 2019-04-11 įsakymu Nr. R8-170 už privačių interesų deklaracijų kontrolę atsakingam asmeniui buvo pavesta atlikti išsamią darbuotojų pateiktų privačių interesų deklaracijų apskaitą PIDTIS, įvertinti deklaracijoje nurodytus duomenis ir įpareigoti deklaruojančius asmenis ištaisyti nustatytas klaidas. Atlikus išsamią apskaitą, buvo parengtas NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 patvirtintas Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos aprašas. NVI už privačių interesų deklaravimo kontrolę atsakingas asmuo vertintu laikotarpiu vykdė deklaracijų teikimo kontrolę, informuodavo darbuotojus apie jų pareigą laiku pateikti privačių interesų deklaracijas. NVI direktoriaus 2020-03-04 įsakymu Nr. R8-95 vyriausiajam teisininkui yra pavesta užtikrinti, kad viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantys ekspertai pateiktų privačių interesų deklaracijas. Pažymėtina ir tai, kad NVI direktoriaus įsakymu

sudarant laikinąją viešojo pirkimo komisiją konkrečiam pirkimui, įsakyme yra nurodomas įpareigojimas komisijos narius pateikti nešališkumo deklaraciją, konfidencialumo pasižadėjimą ir privačių interesų deklaraciją.

Vertinant interesų konfliktų valdymą ir nusišalinimo procedūras nustatyta, kad NVI nėra numatyta tvarka, pagal kurią padalinių vadovai turėtų susipažinti su pavaldžių darbuotojų privačių interesų deklaracijų turiniu. Tokia praktika nėra taikoma siekiant užtikrinti darbuotojų asmens duomenų apsaugą. Vadovaujantis VPIDĮ, pareigą nusišalinti turi asmuo, kuris atsiduria interesų konflikto situacijoje. VPIDĮ numato, kad įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, motyvuotu rašytiniu sprendimu nušalina deklaruojantį asmenį nuo tarnybinių pareigų atlikimo, jeigu yra pakankamas pagrindas manyti, kad šio asmens dalyvavimas yra susijęs su jo privačiais interesais ir gali sukelti interesų konfliktą. Taigi esant akivaizdžiam interesų konfliktui, būtų pagrindas nušalinti darbuotoją nuo tarnybinės funkcijos vykdymo. NVI už privačių interesų deklaravimo kontrolę atsakingas asmuo vykdo privačių interesų deklaravimo administravimą, kontrolę ir konsultavimą. Detaliau šios funkcijos nėra reglamentuotos, tačiau faktiškai NVI už privačių interesų deklaravimo kontrolę atsakingas asmuo nustatęs galimus interesų konfliktus informuoja apie tai atsakingus asmenis ir teikia konsultacijas šiuo klausimu. Be to, NVI direktoriaus 2019-04-11 įsakymu Nr. R8-170 už privačių interesų deklaracijų kontrolę atsakingam asmeniui buvo pavesta atlikti išsamią darbuotojų pateiktų privačių interesų deklaracijų apskaitą PIDTIS, įvertinti deklaracijoje nurodytus duomenis ir įpareigoti deklaruojančius asmenis ištaisyti nustatytas klaidas. Atlikus išsamią apskaitą, buvo parengtas NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 patvirtintas Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos aprašas, kuriame pateiktos rekomendacijos ir įpareigojimai siekiant užtikrinti tinkamą viešųjų ir privačių interesų konflikto prevencijos funkcionavimą, nustatyti galimus interesų konfliktus, tipinius interesų konfliktų atvejus ir numatyti priemones jų išvengti, nustatyti privačių interesų deklaravimo ir, iškilus viešųjų ir privačių interesų konfliktui, nusišalinimo arba nušalinimo nuo sprendimų priėmimo procedūras. NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 patvirtintame Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos apraše yra detalai aprašyta nusišalinimo kilus interesų konfliktui tvarka: (1) atsiradus interesų konfliktą keliančioms privačių interesų deklaracijoje nenurodytoms aplinkybėms, nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 7 kalendorines dienas nuo šių aplinkybių paaiškėjimo, privalo papildyti privačių interesų deklaraciją, (2) raštu pranešti apie interesų konfliktą tiesioginiam vadovui ir kitiems procedūroje dalyvaujantiems asmenims prieš pradedant interesų konfliktą sukeliančio sprendimo rengimo, svarstymo ar priėmimo procedūrą, (3) pareikšti nusišalinimą, (4) nedalyvauti interesų konfliktą sukeliančio sprendimo rengimo, svarstymo ar priėmimo procedūrose (bet kokio sprendimo arba dokumentų rengimo, svarstymo ir priėmimo etapuose, nesvarbu, kaip jie įvardijami (klausimo analizavimas, pasiūlymų teikimas, sprendimų priėmimas, dalyvavimas priimant sprendimą, dalyvavimas pasitarime, darbas komitetuose / komisijose / darbo grupėse, neformaliose konsultacijose, klausimo pristatymuose ir pan.), esant kolegialiam svarstymui, išeiti iš posėdžių salės, nusišalinti nuo balsavimo priimant sprendimą / fiziškai pasišalinti, nebūti, (5) įsitikinti, kad nusišalinimo faktas būtų tinkamai užfiksuotas atitinkamame dokumente (posėdžio protokole, prašyme ir pan.), (6) rašytinį nusišalinimą gavęs komisijos / darbo grupės / kitos kolegialios institucijos pirmininkas apie nusišalinimą nedelsiant informuoja nusišalinimą pateikusio darbuotojo tiesioginį vadovą ir Personalo ir teisės skyrių. Taip pat aptarti galimi tiesioginio vadovo veiksmai gavus darbuotojo nusišalinimą. NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 patvirtintame Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos apraše yra nurodyta, kad asmuo turi nusišalinti bet kuriame procedūros etape, jei iškyla interesų konfliktas. Kiek specifiškiau pareiga nusišalinti, kai interesų konflikto grėsmė iškyla tiesiogiai jau svarstant, priimant konkretų klausimą, yra reglamentuota dėl viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujančių asmenų. Apraše numatyta, kad jei interesų konflikto aplinkybės paaiškėja pačios procedūros metu, apie interesų konfliktą darbuotojas turi žodžiu informuoti kitus procedūroje

dalyvaujančius asmenis arba NVI vadovą ir jokia forma nedalyvauti toliau rengiant, svarstant ar priimant interesų konfliktą keliantį ar galintį kelti sprendimą. Toks faktas turi būti tinkamai užfiksuotas dokumente.

Vertinant darbuotojų švietimą, informavimą ir konsultavimą privačių interesų deklaravimo ir interesų konfliktų valdymo klausimais nustatyta, kad darbuotojai yra mokomi, kaip ir kada reikia deklaruoti privačius interesus. Darbuotojams yra rengiami informaciniai pranešimai, kurie yra skelbiami NVI dokumentų valdymo sistemoje, dalinamasi metodine Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos medžiaga, 2019-11-12 NVI kviestinė lektorė skaitė pranešimus interesų konfliktų ir jų prevencijos bei kitais klausimais. 2019 metais taip pat buvo suorganizuoti dveji mokymai NVI darbuotojams Vyriausioje tarnybinės etikos komisijoje, atsakant šios komisijos specialistams į NVI darbuotojams rūpimus klausimus. NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 patvirtintame Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos apraše yra detalios aprašyta nusišalinimo kilus interesų konfliktui tvarka, taip pat veiksmai siekiant išvengti interesų konflikto.

Vertinant dovanų politiką nustatyta, kad NVI nėra patvirtinta dovanų ar paslaugų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų davimo, gavimo tvarka. Tačiau NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 patvirtintame Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos apraše yra įtvirtintos taisyklės, kaip elgtis padalinių vadovams ir viešojo pirkimo procedūrose dalyvaujantiems asmenims. Numatyta, kad padalinių vadovai negali priimti dovanų arba jas teikti, jei tai gali sukelti viešųjų ir privačių interesų konfliktą. Taip pat nurodoma, kad rekomenduojama laikytis nulinės dovanų politikos, bei kaip turėtų būti atsisakoma dovanų, kaip elgtis su dovanomis, kurios buvo gautos nežinant. NVI gautos dovanos buhalterinėje apskaitoje yra apskaitomos kaip nemokamai gautas turtas.

Vertinant nepotizmą nustatyta, kad NVI dirba artimi asmenys, tarpusavyje susiję giminystės ryšiais. NVI direktoriaus 2019-05-30 įsakymu Nr. R8-287 patvirtintame ir NVI dokumentų valdymo sistemoje paskelbtame Rekomendacijų dėl viešųjų ir privačių interesų derinimo Nacionaliniame vėžio institute tvarkos apraše yra nurodyta, kad esant situacijai, kai artimi asmenys dirba NVI ir tarp šių asmenų susiklosto tiesioginio pavaldumo santykiai ir dėl to kyla interesų konflikto grėsmė, padalinių vadovai privalo privačių interesų deklaracijoje nurodyti asmenis, dėl kurių kyla interesų konfliktas, apie tai raštu pranešti tiesioginiam savo vadovui ir raštu nusišalinti nuo sprendimų priėmimo šių asmenų atžvilgiu. NVI vykdė konsultacijas su Vyriausiąja tarnybinės etikos komisija dėl artimų asmenų darbo kartu esant pavaldumo santykiui. Buvo gautas atsakymas, kad Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymas nedraudžia asmenims eiti pareigas, jeigu juos sieja artimi giminystės ar svainystės ryšiai, o jų tarnyba kartu yra susijusi su vieno iš jų tiesioginiu pavaldumu kitam arba su vieno teise kontroliuoti kitą. Tačiau tokio draudimo nebuvimas neatleidžia nuo pareigos laikytis įstatymo nuostatų, įpareigojančių vengti interesų konflikto, o šiam iškilus – nusišalinti. Atsižvelgiant į tai, NVI buvo nutarta į darbuotojų, kurie dirba artimų asmenų pavaldume, pareiginiuose nuostatuose įrašyti išankstines rekomendacijas, kad jų atžvilgiu sprendimus, kurie gali sukelti interesų konfliktą, rengia, svarsto ir/ar priima direktoriaus pavaduotojas, o ne skyriaus vedėjas. NVI už privačių interesų deklaravimo priežiūrą ir kontrolę atsakingas asmuo susipažinęs su darbuotojo privačių interesų deklaracija ir nustatęs rizikas dėl artimų asmenų darbo kartu teikia rekomendacijas dėl pareiginių nuostatų ir pavaldumo klausimo sprendimo. Nustatyta, kad NVI nėra vertinamas nepotizmo rizikos intensyvumas.

2-3. VEIKLOS SRITIES VERTINIMO METU NUSTATYTI KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI IR PRIEŽASTYS, DIDINANČIOS KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO RIZIKOS LYGĮ

Vertinimo metu nustatyta, kad nepakankamai išsamiai reglamentuotos už privačių interesų deklaravimo kontrolę NVI atsakingo asmens funkcijos. Vertinimo metu nenustatyta, kad šių

funkcijų nepakankamas reglamentavimas galėtų būtų vertinamas kaip tiesioginis korupcijos rizikos veiksnys, tačiau išsamesnis reglamentavimas galėtų užtikrinti efektyvesnę privačių interesų deklaravimo ir interesų konfliktų valdymo kontrolę.

Vertinimo metu taip pat nustatyta, kad nepakankamai išsamiai reglamentuota dovanų politika NVI, todėl atsiranda korupcijos pasireiškimo rizika. Atsižvelgiant į tai, kad dovanų klausimas yra tam tikra apimtimi aptartas kituose vidiniuose NVI teisės aktuose, ypatingą dėmesį skiriant viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantiems asmenims, bei į tai, kad vyksta nuolatinis darbuotojų antikorporcinis švietimas, korupcijos rizikos pasireiškimo tikimybė vertintina kaip nedidelė.

4. PASIŪLYMAI DĖL KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIŲ NEIGIAMOS ĮTAKOS PANAIKINIMO AR SUMAŽINIMO

Priemonės	Įvykdymo laikas	Laukiami rezultatai	Vertinimo kriterijai
Išsamiai reglamentuoti už privačių interesų deklaravimo kontrolę NVI atsakingo asmens funkcijas ir atsakomybes	Iki 2021-05-01	Išsamiai reglamentuotos už privačių interesų deklaravimo kontrolę NVI atsakingo asmens funkcijos ir atsakomybės; sustiprinta privačių interesų deklaravimo ir interesų konfliktų valdymo kontrolė	Parengtas dokumentas
Parengti dovanų ar paslaugų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų davimo, gavimo tvarką	Iki 2021-05-01	Parengta dovanų ar paslaugų pagal tarptautinį protokolą ar tradicijas, taip pat reprezentacijai skirtų dovanų davimo, gavimo tvarka, sumažinta korupcijos rizikos veiksmų neigiama įtaka	Parengtas dokumentas

Direktoriaus pavaduotoja
mokslui ir plėtrai, laikinai
einanti direktorės pareigas

Sonata Jarmalaitė